

Història Econòmica Contemporània. S. XIX-XX

Curs 2000-2001

Professor: Josep Pujol Andreu

PRESENTACIÓ:

Organització del curs. Les classes de teoria i pràctiques. Criteris d'avaluació. Observacions bibliogràfiques.

SOCIETAT I FINANCES INTERNACIONALS EN PERSPECTIVA HISTÒRICA.

Introducció.

- Per què societat i finances internacionals? i, en perspectiva històrica?.
- La dimensió temporal dels fets econòmics.
- Activitat econòmica i marc institucional.
- Conflicte i consens en la dinàmica econòmica.

A) *Un món d'estalviadors sota hegemonia britànica: el sistema de patró or entre 1870 i 1914.*

1. La intensificació de les relacions econòmiques internacionals: l'hegemonia britànica.

- Creixement extensiu i fluxos econòmics internacionals.
- Del liberalisme al proteccionisme: l'excepcionalitat britànica.
- L'estructura internacional de les Balances de Pagaments: l'hegemonia de la lliura.

2. La formació del patró or i les primeres unions monetàries a Europa.

- Els sistemes monetaris metàl·lics: origen i desenvolupament.
- Els sistemes bancaris nacionals i les noves formes de diner.
- Del bimetal·lisme al monometal·lisme: la difusió del patró or.
- Les unions monetàries europees del segle XIX:

característiques i resultats.

3. El funcionament del patró or en la teoria i en la pràctica.

- El patró or i els ajustaments automàtics: l'anàlisi dels economistes clàssics i el Cunliffe Report.
- Evidències contradictòries i nous elements d'anàlisi.
- La lliura com moneda clau i les finances britàniques: una visió integradora dels equilibris internacionals.

4. La City, el patró or i el declivi de l'economia britànica.

- Els problemes del sector industrial: l'endarreriment tecnològic.
- De terratinents i comerciants a financers: la City i el sistema financer britànic.
- Les finances i la política econòmica britànica: el lliure comerç i la paritat de la Lliura.

5. Moneda i Imperi: el patró or, les economies perifèriques i l'articulació del Tercer Món.

- La importància de l'Índia en els equilibris financers internacionals.
- El cas dels països deutors: Amèrica llatina.
- Les noves dinàmiques del desenvolupament i el subdesenvolupament.
- Credibilitat i cooperació: les condicions socials i polítiques en el funcionament del patró or.

B) La intensificació dels desequilibris internacionals i la seva correcció entre 1914 i 1952.

6. L'herència financera de la guerra i la crisi del patró-or.

- El final de la guerra i la intensificació de la conflictivitat social.
- Guerra i finances: l'endeutament europeu i la nova hegemonia dels Estats Units.
- Els tractats de pau i el problema de les reparacions alemanyes.
- Els nous desequilibris internacionals i la política econòmica de les classes dirigents dels Estats Units: inflacions i devaluacions.

7. Els processos d'estabilització i la seva crisi.

- La reconstrucció de l'Europa burgesa, les reformes monetàries i el patró canvi or.
- La fragilitat del patró canvi or i les pressions deflacionistes.
- La desarticulació dels equilibris financers internacionals i les noves àrees monetàries.
- Les reformes monetàries nacionals i l'inici de la recuperació.

8. Els projectes i les dificultats de la reconstrucció després de la Segona Guerra Mundial.

- Les condicions socials i polítiques de la postguerra i el poder de les finances nord-americanes.
- Els primers intents d'estabilització: els plans de White i de Keynes en els acords de Bretton Woods i l'OIC.
- Els fracassos inicials del FMI, l'OIC i el pla de "moneda clau". La Doctrina Truman.
- El Pla Marshall i els plans complementaris de futur: les alternatives dels Departaments del Tresor i d'Estat i de la A.C.E.

C) Del patró dòlar als tipus flexibles i l'expansió de les finances supranacionals.

9. El retorn a la convertibilitat i el nou Sistema Monetari Internacional.

- La importància del rearmament en la política econòmica: la Guerra Freda.
- Els processos d'estabilització i els Estats del Benestar.
- Les noves polítiques econòmiques: deflacions vs. inflacions.
- Les debilitats del SMI: primeres manifestacions de la seva crisi.

10. De la crisi econòmica a la crisi financera i les noves trajectòries del sector financer internacional.

- El trencament del SMI i les seves causes.
- La inconvertibilitat i els tipus de canvi flexibles
- La gènesi i desenvolupament del mercat d'eurodòlars en l'expansió de les finances nord-americanes.
- La consolidació del nou sistema: l'OPEP, els petrodòlars

i l'expansió dels financers supranacionals.

11. Els nous equilibris financers i les seves limitacions.

- Els bancs supranacionals, els santuaris financers i el nou corporativisme monetari
- L'expansió del diner supranacional i la difusió de les tesis monetaristes.
- La política econòmica de l'austeritat: el liberalisme econòmic i el deute del Tercer Mon.
- Fragilitat i crisi del nou sistema bancari internacional.

12. Els aspectes físics de la globalització: els canvis en el sistema alimentari mundial.

- Control i seguretat alimentària abans de la Segona Guerra Mundial.
- La ruptura de la revolució verda: el canvi tecnològic i l'expansió de la productivitat.
- Estat i política exterior en l'articulació del nou sistema alimentari internacional.
- Inseguretat, desigualtat i noves crisis alimentàries: la debilitat del Tercer Món.

BIBLIOGRAFIA BÁSICA

- Eichengreen, B. (2000: *La globalización del capital. Historia del Sistema Monetario Internacional*. Barcelona, Bosch. (sense el capítol 5)
- Krugman, P.R. (1991): *La era de las expectativas limitadas*. Barcelona, Ariel.

AVALUACIÓ

L'avaluació es realitzarà amb un examen de tres preguntes escollides entre les que s'indiquen seguidament i que es comentaran a les classes de pràctiques i una pregunta sobre un dels quadres o gràfics que s'inclouen al dossier de guions del curs que es pot adquirir a fotocopies.

1ª PART

- 1) Quines son les principals circumstàncies que explicarien la creació de les institucions que acabarien generant els bancs centrals?

- 2) Indiqui quines eren les principals diferències i el banc de Prússia i el d'Anglaterra i quin dels dos s'assemblava més a un Banc Central.
- 3) Pot afirmar-se que els Bancs Centrals van sorgir de les pressions del sistema bancari, per tal de crear un prestamista en última instància?
- 4) Pot considerar-se que els Bancs d'Anglaterra i França en el segle XIX, eren prestamistes en última instància.
- 5) Indiqui que va suposar la legalització de les societats anònimes bancàries en el segle XIX.
- 6) Per quin motiu el paper diner estava més present a l'economia britànica que no a l'europea a mitjan segle XIX? Té alguna cosa a veure aquest fet amb els diferents patrons metàl·lics existents en aquest moment?
- 7) El període de 1870 a 1914 és més fàcil d'entendre com el de l'eutanàsia de l'or que com el del patró or. Explica aquesta afirmació.
- 8) L'experiència del patró or mostra que l'estabilitat dels tipus de canvi és més fàcil de mantenir en un marc de polítiques econòmiques lliberals que en un marc de polítiques econòmiques keynesianes. Comenta aquesta afirmació amb algun exemple històric.
- 9) Explica quines circumstàncies van impulsar el pas del bimetal·lisme al monometal·lisme i indica quan es va produir aquests processos.
- 10) Explica com es va originar la crisi econòmica de finals del segle XIX i indica quina importància va tenir en l'establiment del patró or.
- 11) "La difusió del patró or entre les dècades de 1870 i 1890, sembla haver estat resultat, sobretot, de la confiança de les èlits del moment en la necessitat d'un sistema internacional de pagaments de tipus de canvi fixes, per la seva facilitat en reajustar els desequilibris en les balances de pagaments a través del mercat". Raona amb exemples històrics concrets, la veracitat o falsedat d'aquesta afirmació.
- 12) Explica que eren els punts de l'or, com es determinaven i com es feien perceptibles pels especuladors financers.

- 13) Explica la Llei de Gresham i posa algun exemple històric.
- 14) Explica que és una lletra de canvi i quina importància va tenir en l'expansió de les relacions econòmiques internacionals en el segle XIX.
- 15) Indica quins eren els principals supòsits que s'utilitzaven des de la Teoria Econòmica, per a explicar l'estabilitat dels tipus de canvi en el patró or.
- 16) Indica en quina mesura va ser similar o no l'adopció del patró or als diferents països i justifica la teva afirmació.
- 17) Explica les principals diferències entre el patró or i el patró canvi or.
- 18) Explica com podia mantenir-se Gran Bretanya en un patró or plenament convertible, disposant només del 5 o 6% de les reserves mundials d'aquest metall.
- 19) Explica en quina mesura els moviments internacionals de preus, salaris i tipus d'interès entre 1870 i 1914, confirmen l'existència dels mecanismes d'ajustament automàtics que assenyalaven els defensors dels tipus de canvi fixes.
- 20) Indica si el patró or generava ajustaments simètrics entre els diferents països quan es desequilibraven les Balances de Pagaments, i raona la resposta.
- 21) A partir de l'experiència del patró or, indica si els sistemes de tipus de canvi fixes són pro-deflacionistes o pro-inflacionistes i raona la resposta.
- 22) Explica si el comportament dels Bancs Centrals durant el patró or, permeten afirmar que van existir unes regles del joc igualment acceptades per tothom, per tal de mantenir estables els tipus de canvi.
- 23) Trobes alguna relació entre la distribució de la renda i l'estabilitat dels tipus de canvi fins a 1914? I en el moment actual?
- 24) Explica quines van ser les principals circumstàncies que van influir en l'èxit relatiu de la Unió Monetària Escandinava.
- 25) Explica quines van ser les principals circumstàncies que van fer fracassar la Unió Monetària Llatina, poc després d'haver entrat en funcionament.

26) Raona en quina mesura eren o no d'equilibri les cotitzacions de la lliura i el peso argentí entre 1900 i 1913, considerant les circumstàncies concretes que les van condicionar.

27) Tenien els governs britànics i els argentins les mateixes possibilitats d'actuar per a intentar equilibrar las seves Balances de Pagaments, quan s'enfrontaven a situacions de dèficit?

28) Relaciona les teves respostes a les dues preguntes anteriors amb els problemes financers que pateix en aquest moment Argentina.

29) Indica per a quins motius es dubtava de la capacitat i/o interès dels governs de països deutors per a mantenir l'estabilitat dels tipus de canvi en moments de dificultats financeres.

30) Indica quin tipus de patró monetari va imposar el govern britànic a l'Índia a finals del segle XIX i quina era la seva funcionalitat per a les finances britàniques.

31) Com és possible que tenint un fort superàvit amb el món, l'Índia fos un exportador net d'or cap Gran Bretanya durant tot el període del patró or?

32) Indica quines van ser les principals línies d'especialització que es van desenvolupar a Argentina i l'Índia des de la dècada de 1890 i explica si van generar o no canvis estructurals en les seves economies.

2ª PART.

1) El finançament de la Primera Guerra Mundial i la immediata postguerra per part de Gran Bretanya i Alemanya, il·lustra, entre altres aspectes, el diferent interès en què van ser protegits en un cas i l'altre els interessos dels rendistes. Raona aquesta afirmació.

2) Indica quines circumstàncies van impulsar l'expansió del deute extern durant la Primera Guerra Mundial i a quins països va afectar especialment.

3) ¿Era raonable esperar que el deute de guerra pogués ésser pagat pels països perdedors del conflicte, com s'havia fet en altres guerres anteriors? Raona la resposta.

- 4) La inflació dels anys vint va actuar com un impost indirecte que van pagar especialment els propietaris d'actius líquids o els que rebien ingressos monetaris fixes. Digues si aquesta afirmació és certa o falsa i raona la resposta.
- 5) Tant els processos inflacionistes com els deflacionistes acostumen a anar acompanyats d'importants redistribucions de la renda, d'efectes molt diferents en la producció. Explica aquest afirmació amb exemples històrics.
- 6) Quan es considera que en un sistema de tipus de canvi fixes els ajustaments son simètrics i via preus, amb variacions proporcionalment equivalents, no s'entenen els efectes de la política econòmica de Churchill entre 1920 i 1925. Raona la resposta.
- 7) "Quan es considera que en un sistema de tipus de canvi fixes els ajustaments son simètrics i via preus, amb variacions proporcionalment equivalents, no s'entenen els efectes depressius que generen a llarg termini, les polítiques deflacionistes dels països deficitaris". Indica si aquesta afirmació és certa o falsa i raona la resposta amb exemples històrics.
- 8) Un dels principals problemes que pot generar donar prioritat l'equilibri exterior davant l'interior en el funcionament de l'activitat econòmica, és la l'aparició d'elevats nivells d'atur en no existir en els mercats laborals els mecanismes d'ajustament automàtics". Indica si aquesta afirmació és certa o falsa i raona la resposta amb exemples històrics.
- 9) Indica quan es va tornar a un sistema de tipus de canvi fixes després de la Primera Guerra Mundial i explica si les cotitzacions que es van establir eren d'equilibri.
- 10) El període d'entreguerres és més fàcil d'entendre com el de la progressiva desmonetització de l'or, que com el del retorn al sistema internacional de pagaments que havia existit abans de la Primera Guerra Mundial. Explica aquesta afirmació.
- 11) Explica quines eren les principals diferències entre el patró or i el patró canvi or.
- 12) Explica per quines circumstàncies va ser molt precari el manteniment estable d'uns tipus de canvi fixes després de la Primera Guerra Mundial.

13) Els moviments especulatius de capital van ésser una de les principals causes d'inestabilitat del patró canvi or després de 1925. Explica aquesta afirmació.

14) Un dels principals problemes del patró or entre 1925 i 1931, sembla haver estat la política econòmica que defensaven les èlits d'Estats Units a nivell nacional i internacional. Raona aquesta afirmació i posa exemples concrets.

15) La Depressió de 1929 mostra que no totes les inversions tenen els mateixos efectes en el funcionament d'una economia, i que les diferents opcions existents poden estar condicionades per la distribució de la renda. Indica si aquesta afirmació es certa o no i raona la resposta.

16) Explica per quin motiu va intensificar les crisis bancàries a partir de 1929, la política dels governs i els bancs centrals de mantenir estabilitzats els tipus de canvi.

17) Indica a quines zones del món es va començar a desintegrar el patró canvi or després de la Primera Guerra Mundial i explica quines circumstàncies ho van provocar.

18) Explica quines circumstàncies van fer intolerable el manteniment del patró canvi or a partir de 1931.

19) Els controls de canvis van ser una de les reaccions a la crisi de les finances internacionals durant els anys trenta. Indica en què consistien i on es van aplicar amb especial intensitat.

20) Explica per quin motiu l'abandonament dels tipus de canvi fixes que caracteritzava el patró canvi or, va estimular la sortida de la depressió de l'activitat econòmica.

3ª PART

1) Indica quines eren les principals diferències entre el Sistema de Bretton Woods i els sistemes de tipus de canvi fixes que s'havien utilitzat anteriorment.

2) Explica quina funció van tenir els controls de capitals durant de la Segona Guerra Mundial i indica quan es van eliminar i perquè.

3) Explica en què consistien els controls de capitals i quina era la seva funció en el nou marc institucional que es va anar creant a partir dels mateixos anys de la guerra.

- 4) Explica que vol dir Eichengren, quan afirma que en el sistema de Bretton Woods "El manteniment dels controls de capitals era essencial, a causa de l'absència d'un mecanisme convencional d'ajustament (en els sistemes internacionals de pagaments)".
- 5) Explica les principals diferències entre els plans de Keynes i White, sobre els futurs acords de Bretton Woods.
- 6) Tot i els similars objectius de les noves polítiques econòmiques que es van desenvolupar a USA i Europa des de la guerra, els mecanismes econòmics que es consideraven prioritaris per assolir-los diferien en aspectes fonamentals. Raona aquesta afirmació.
- 7) Explica que era la UEP, i com va incidir en la recuperació de l'activitat econòmica europea.
- 8) Explica per quin motiu era indispensable mantenir els controls de capitals o de divises (per c. corrent i/o capitals) en el Sistema de Bretton Woods, per tal de fer compatible el creixement econòmic i la plena ocupació a nivell intern, amb l'estabilitat dels tipus de canvi a nivell extern.
- 9) Explica en què consistia el "Dilema de Triffin" i com i quan es va començar a manifestar.
- 10) Explica per quin motiu va acabar provocant el final de Bretton Woods, la progressiva liberalització dels mercats de capitals.
- 11) Explica que són els Drets Especials de Gir (DEG) i quan i perquè es van crear.
- 12) Indica quines van ser les principals mesures que es van intentar per evitar la devaluació del dòlar en el Sistema de BW, quan es van aplicar i quina circumstància o circumstàncies les impulsaven.
- 13) Explica per quin motiu o motius, tot i que el Sistema de BW era un sistema de tipus de canvi fixes però ajustables, els governs eren contraris a fer devaluacions i revaluacions.
- 14) Que el Sistema de BW era molt diferent del patró or també es posa de relleu amb la gran importància que va tenir en el seu funcionament la cooperació internacional entre les

autoritats monetàries i polítiques de les principals economies mundials. Raona aquesta afirmació

- 15) Indica quines mesures es van intentar des de USA per intentar frenar la sortida de dòlars del país durant la dècada de 1960 i per quin motiu van ser limitats els seus resultats.
- 16) Explica en què van consistir els acords de la Smithsonian Institution, i quins efectes van tenir.
- 17) Raona en quina mesura poden ser comparables la crisi del patró or en la dècada de 1920 i la del patró or dòlar en la dècada de 1970.
- 18) Explica que és el mercat d'eurodòlars, quan va aparèixer i a partir de quin moment va començar a expandir-se. Va tenir algun protagonisme en el final de Bretton Woods?.
- 19) Troba alguna relació entre el retorn a les polítiques econòmiques monetaristes a partir dels anys 80 i els canvis en la distribució de la renda?
- 20) I amb l'expansió del Deute Extern?
- 21) I amb la reducció de les taxes de creixement i les reduccions d'impostos?
- 22) Utilitzant el raonament de Keynes respecte la capacitat d'Alemanya per pagar les reparacions, creu que es pot pagar avui en dia el deute extern?